

Екологія	Беркут	22	Вип. 2	2013	107 - 112
----------	--------	----	--------	------	-----------

ЗУСТРІЧІ ПЛОСКОДЗЬОБОГО ПЛАВУНЦЯ (*PHALAROPUS FULICARIUS*) НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ

В.М. Грищенко

Канівський природний заповідник; м. Канів, 19000, Черкаська обл., Україна
Kaniv Nature Reserve; Kaniv, 19000, Ukraine
✉ vgrishchenko@mail.ru

Records of Grey Phalarope (*Phalaropus fulicarius*) in the territory of Ukraine. - V.N. Grishchenko. - Berkut. 22 (2). 2013. - The Grey Phalarope is a rare vagrant species in Ukraine. There is information about 19 records in 16 points since the second half of XIX cent. Two published reports were not confirmed. All the points of records can be united in 2–3 groups: West Ukraine, central and south-west regions, east regions. There is the large area between the first group and two other ones, where these birds were never observed. Such situation of record localities is connected obviously with location of flyways between breeding and wintering grounds of the species. Majority of phalaropes was found on inland waters, mainly on lakes and ponds. They were occurred more often during the autumn migration, mostly in September. During the spring migration, the birds were found mostly in June. Some phalaropes can summer. As a rule, only separate birds were observed; small groups were very rare. Flocks were never encountered. Females were found more often than males, adult birds – more often than young. [Ukrainian].

Key words: fauna, distribution, migration, vagrant, reliability.

Узагальнена і проаналізована інформація про знахідки плоскодзьобого плавунця на території України. Є дані про 19 зустрічей у 16 точках із другої половини XIX ст. Два повідомлення не були підтверджені. Точки зустрічей можна об'єднати у 2–3 основні групи: Західна Україна, центр і південний захід, східні області. Таке їх розміщення пов'язане, очевидно, з ходом пролітних шляхів. Плавунці частіше всього зустрічалися на внутрішніх водоймах. Більшість знахідок припадає на період осінньої міграції. Частіше всього цих птахів зустрічали у вересні, під час весняної міграції – в червні. Відмічалися, як правило, поодинокі плавунці, невеликі групи їх зустрічаються вкрай рідко. Частіше реєструвалися самки, молоді птахи траплялися значно рідше, ніж дорослі.

Ключові слова: фауна, поширення, міграція, заліт, достовірність.

Не буде відкриттям сказати, що птахів своєї країни ми знаємо недостатньо. Перш за все це стосується рідкісних та залітних видів. І проблема не тільки в тому, що на велику територію не вистачає науковців та аматорів. Частина інформації просто не доходить до широкого загалу. Хтось не опублікував своєчасно свої дані. У кращому випадку вони залишилися в архівах, і є шанс, що колись майбутні дослідники до них докопаються. Але значно частіше, на жаль, неопубліковані матеріали виявляються втраченими назавжди. «Рукописи не горять» – казав булгаківський Воланд. Але ж не все потрапляє і в рукописи. Та навіть і обнародовані дані не завжди стають надбанням науки. Мова не тільки про публікації в малотиражних регіональних виданнях, які можуть залишитися не поміченими. Досить несподівані відкриття можна зробити, переглядаючи старі музейні колекції. Добре, коли є опубліковані каталоги, це значно полегшує справу, але чи багато музеїв можуть цим похвалитися? Зараз чимало цікавої фауністичної інформації з'являється в Інтернеті – на форумах, у блогах, новинах тощо. Чи часто зоологи докладають зусиль до її пошуку й перевірки? А важливі відомості іноді можна отримати навіть дивлячись телевізор (див., наприклад, Скільський, 2012). Хтось не зміг переконати колег у достовірності своїх даних. Є немало інформації, яка «зависла», мов поганий комп'ютер, – немає достатніх підстав, щоб її відкинути остаточно, але й не вистачає впевненості у вірогідності. Особливо, якщо сумніви висловив хтось із «корифеїв». Нарешті й зібрані колекції теж не вічні. Частина їх рано чи пізно втрачається, і дані, які раніше вважалися цілком достовірними, опиняються під питанням.

З іншого боку, в науковій літературі гуляє немало неточних а то й помилкових даних, і навіть відвертих фальшивок. Вони можуть повторюватися з видання у видання, і буває нелегко розібратися «звідки ноги ростуть». Легковажністю й фальсифікаціями грішили й «маститі»

науковці, але зараз запустити дезінформацію стало значно легше – з'явилося більше можливостей для публікації неперевіраних чи сумнівних даних. До того ж іноді ті чи інші види включаються у фауністичні списки за принципом «по ідеї, повинен бути».

Окремо слід згадати публікації, які можна назвати «німими». Це коли новий для орнітофауни України чи якогось регіону вид наводиться в загальному списку або взагалі без будь-яких коментарів, або лише з указанням статусу та зустрічальності. Все, що можна зрозуміти з такої роботи, – треба вяснити деталі в автора або шукати інші публікації. А якщо автора вже нема й нічого більше не опубліковано? Так інформація стає інформаційним шумом. Варто дотримуватися певних правил публікації даних про знахідки нових і маловивчених видів (див., наприклад, Коблик и др., 2006). Втім, для цього ще треба знати, що мова йде про новий вид...

З усього сказаного вище впливає важливість періодично робити «ревізії» та аналіз повідомлень про знахідки рідкісних та залітних видів як для України в цілому, так і для окремих регіонів. Через відсутність ретельної реєстрації таких знахідок ми не можемо говорити про двадцять п'ять чи тридцять сьому зустріч якого-небудь птаха, як це роблять у багатьох країнах Європи, але оцінити картину в цілому цілком реально. Така робота важлива ще й тому, що при широкому пошуку й аналізі інформації нерідко впливають забуті або й зовсім нові дані – «на ловця і звір біжить». Частина їх могла б так і залишитися невідомою науковцям. Так, у процесі підготовки до друку статті І.В. Загороднюка (2013) про зустрічі зеленої бджолоїдки (*Merops persicus*) в Україні кількість відомих реєстрацій поступово зростає із 3 до 7. Стало зрозумілим, що це хоч і рідкісний залітний вид, але такі зальоти не є настільки унікальним явищем, як здавалося раніше. На карті намітилися навіть основні шляхи зальотів.

Класичним прикладом недосконалості наших знань про орнітофауну може бути плоскодзьобий плавунець (*Phalaropus fulicarius*). Мало того що це маловивчений вид, так ще й опублікована інформація часто-густо виявляється незатребуваною. У всіх загальноукраїнських зведеннях кількість його знахідок була заниженою. О.Б. Кістяківський (1957) вважав плоскодзьобого плавунця одним із найрідкісніших залітних птахів України, зазначаючи, що відомий єдиний випадок зальоту. На жаль, на час написання монографії ця інформація не відповідала дійсності. У І.В. Давиденка (2003) на карті поширення виду наведено лише п'ять точок зустрічей, хоча на той час було відомо більше. Чомусь повністю проігноровані дані про знахідки на Львівщині у 1980–1990-х рр. В «Атласі» В.В. Серебрякова (2012) стоїть тільки дві точки – Львівщина і Дніпропетровськ. Тут узагалі нема про що говорити – це не узагальнення наявної інформації, а дезінформація. При цьому в багатьох роботах повторюються згадки про зустрічі, яких насправді не було.

Щоб розібратися в усьому цьому, й була написана дана робота. Мета її – узагальнення та аналіз інформації про знахідки плоскодзьобого плавунця на території України.

Характеристика поширення та міграцій виду

Плоскодзьобий плавунець – арктичний вид, поширений циркумполярно, але досить спорадично. У межах Європи гніздиться в Ісландії, на Шпіцбергені, Новій Землі, в Азії – на узбережжях Таймиру, Східного Сибіру, Чукотки, на Новосибірських о-вах, о-ві Врангеля. Зимує в Середземномор'ї, на півночі Африки, в Південній Азії, в Америці – від Каліфорнії та Флориди до Чилі й Патагонії. На місця гніздування плавунці прилітають у кінці травня – першій половині червня. Відлітають у серпні – вересні. Під час міграцій вони притримуються морського узбережжя і всередині континенту з'являються дуже рідко. Більшість мігрантів пролітають узагалі над морем. Плоскодзьобий плавунець належить до небагатьох видів куликів, які зимують пелагічно. Основні місця зимівлі цих птахів знаходяться у відкритому морі біля берегів Аргентини, Перу, Чилі. Великі скупчення їх знаходили в багатих планктоном та нектоном зонах апвелінгу біля берегів Західної Африки (Гладков, 1951; Stanford, 1953; Кістяківський, 1957; Cramp, Simmons, 1983; Glutz von Blotzheim et al., 1986).

Чисельність європейської популяції невелика – вона оцінюється у 390–1700 пар, але стабільна (Birds in Europe..., 2004).

То ж не дивно, що в більшості країн і внутрішніх регіонів Євразії плоскодзьобий плавунець відмічається лише як рідкісний залітний вид (Гладков, 1951; Долгушин, 1962; Glutz von Blotzheim et al., 1986; Нанкинов и др., 1997; Magyar et al., 1998; Гаврилов, 1999; Tomiałojć, Stawarczyk, 2003; Ashoori et al., 2007; Белик, 2010; Волков, 2013 та ін.). Такий же статус він має і в Україні. В Європі плоскодзьобий плавунець регулярно спостерігається на прольоті лише на узбережжях північного заходу (Cramp, Simmons, 1983; Glutz von Blotzheim et al., 1986). У внутрішніх районах зустрічаються птахи, які відхилилися від

основних міграційних шляхів. Як правило, це поодинокі кулики, значно рідше – невеликі групи.

Зустрічі в Україні

Загалом на даний час є інформація про 19 знахідок плоскодзьобого плавунця в 16 пунктах на території України. Перелік їх наводиться в таблиці у хронологічному порядку.

Уперше в межах сучасної території України плоскодзьобий плавунець був здобутий ще в ХІХ ст. К. Паньковським біля Львова. Він передав птаха в музей В. Дзедушицького. Точна дата знахідки, на жаль, невідома. Можна сказати лише, що це було не пізніше 1880 р., бо цей екземпляр згадується в першому каталозі музею (Dzieduszicki, 1880). На той час це теж був дуже рідкісний залітний вид. В. Дзедушицький (Dzieduszicki, 1895) називає свій експонат «unikat muzealny». Ще один птах був здобутий 25.05.1895 р. біля с. Пеняки на Львівщині. Обидва ці екземпляри досі знаходяться в колекції ДПМ* (Бокотей, Соколов, 2000).

22.09.1931 р. молодий плавунець був здобутий Б.М. Поповим на оз. Карпенкове біля с. Кам'янка на терасі лівого берега Дніпра трохи вище Дніпропетровська. Зараз цього села вже немає, озеро знаходиться в межах міста (Фрунзенський район Дніпропетровська).

Хоча Б.М. Попов у двох статтях детально описав, що й де було здобуто (Попов, 1937, 1938), це не завадило виникненню плутанини в майбутньому. Дніпропетровські зоологи (Булахов та ін., 2009) на картосхемі помістили точку знахідки плавунця біля с. Кам'янка Дніпропетровського району, очевидно, не знайшовши на сучасній карті іншого села з такою назвою поблизу від міста. І це при тому, що цей населений пункт зовсім не відповідає опису Б.М. Попова – він знаходиться на *правому* березі Дніпра і *нижче* Дніпропетровська. Зовсім незрозуміла історія зі статтю здобутого птаха. В обох роботах Б.М. Попов писав, що це була молода самка, але в каталозі ЗМ ННПМ значиться «М» – самець (Пекло, 1997). Більше того, знак самця стоїть на першій етикетці тушки, написаній самим Б.М. Поповим (О.М. Пекло, особ. повід.)! Статті, на відміну від етикетки, писалися через кілька років і автор забув статтю птаха, не уточнивши її по музейному екземпляру?

Б.М. Попов (1937, 1938) стверджував, що здобутий ним птах – перша знахідка плоскодзьобого плавунця для тодішньої УРСР, якщо не рахувати згадки про цей вид А. Нордмана (Nordmann, 1840) без наведення будь-яких конкретних даних. Згодом слова про єдину знахідку повторюють М.В. Шарлемань (1938) і О.Б. Кістяківський (1957). І якщо у книзі М.В. Шарлеманя (1938) відсутність згадки про птахів із львівського музею цілком зрозуміла – Західна Україна тоді ще не входила до складу УРСР, то відомості О.Б. Кістяківського (1957) вже не відповідали дійсності. Інформація про львівських птахів з'явилася лише у «Визначнику птахів УРСР» (Воїнственський, Кістяківський, 1962), хоча й була неточною – зазначалося, що обох плавунців здобуто у травні 1895 р. Повністю всі деталі опублікував лише Ф.Й. Страутман (1963), після

* Скорочення назв музеїв див. у примітках до таблиці.

Каталог знахідок плоскодзьобого плавунця на території України
 Catalogue of records of the Grey Phalarope in the territory of Ukraine

№	Дата	Місце та обставини зустрічі	Джерело	Примітки
1	До 1880 р.	Дорослий птах здобутий біля Львова.	Dzieduszycki, 1880, 1895; Страутман, 1963; Бокотей, Соколов, 2000.	Чучело зберігається в ДПМ у Львові (кат. № 1070).
2	25.05.1895	Доросла самка здобута біля с. Пеняки (зараз Бродівський р-н Львівської обл.).	Страутман, 1963; Бокотей, Соколов, 2000.	Чучело зберігається в ДПМ у Львові (кат. № 1071).
3	1911 і 1913 рр.	Кілька особин здобуті у вересні – жовтні на оз. Лиман (зараз Зміївський р-н Харківської обл.).	Гудина, 2008.	Дані з листа І.І. Красуського В.Г. Аверіну.
4	18.09.1925	Самець здобутий біля с. Почапінці (зараз Лисянський р-н Черкаської обл.).	Гудина, 2008.	Екз. у колекції ЗІН РАН.
5	22.09.1931	Молодий птах здобутий на оз. Карпенкове біля с. Кам'янка (зараз у межах м. Дніпропетровська).	Попов, 1937, 1938; Пекло, 1997.	Тушка зберігається в ЗМ ННПМ (кат. № 4662/1).
6	1974, 1981, 1985 рр.	Поодинокі птахи зустрічалися восени на Булахівському та Знаменівському лиманах (солоні озера в Павлоградському та Новомосковському р-нах Дніпропетровської обл.).	Булахов та ін., 2009.	Деталі знахідок невідомі.
7	27.06.1981	Линяюча самка спостерігалася на острівці біля південного берега Канівського вдсх. (Канівський р-н Черкаської обл.).	Грищенко та ін., 1994.	Спостерігач – С.А. Лопарев.
8	28.08 і 22.09.1984	По 1 ос. відмічено біля с. Гамаліївка Пустомитівського р-ну Львівської обл.	Матеріали..., 1991.	Спостерігач – Г.В. Бойко. Спостереження затверджене ОФК.
9	4–6.04. 1993	3–4 птахи на ставках біля с. Любеля Жовківського р-ну Львівської обл.	Матеріали..., 1995.	Спостерігач – Ю.М. Горбань. Спостереження затверджене УОФК.
10	8.07.1995	Дорослий птах на відстійниках біля с. Чолгині Яворівського р-ну Львівської обл.	Матеріали..., 1996.	Спостерігач – І.В. Кучинська. Спостереження затверджене УОФК.
11	Вересень 2000 р.	Самець здобутий на ставках шахтних стоків біля м. Краснодон Луганської обл.	Бураков, Сулик, 2000.	
12	9.06.2002	Самка у шлюбному оперенні спостерігалася на ставку Самарського рибгоспу біля с. Новоселівка Новомосковського р-ну Дніпропетровської обл.	Bradbeer, 2003.	
13	9.06. 2008	Самка у шлюбному оперенні відмічена на березі Молочного лиману біля с. Богатир Якимівського р-ну Запорізької обл.	Грищенко, 2008.	Є фото (див. обкладинку журналу «Беркут» т. 17, вип. 1–2, 2008).
14	15.06. 2011	Самка спостерігалася на косі Нова Земля у приморській частині дельти Дунаю (Кілійський р-н Одеської обл.).	Корзюков и др., 2012; М.В. Яковлев, особ. повід.	Є фото (фото 1).
15	19 і 22.09. 2013	Дорослий птах у зимовому оперенні тримався в пониззі Тилігульського лиману біля с. Коблеве (Березанський р-н Миколаївської обл.).	П.С. Панченко, особ. повід.	Є фото (фото 2). Спостереження затверджене ФК РГК.

Примітки. Скорочення в таблиці: ДПМ – Державний природознавчий музей НАН України, м. Львів; ЗМ ННПМ – Зоологічний музей Національного науково-природничого музею НАН України, м. Київ; ЗІН РАН – Зоологічний інститут РАН, м. Санкт-Петербург; ОФК – Українська регіональна орнітофауністична комісія; УОФК – Українська орнітофауністична комісія; ФК РГК – Фауністична комісія Робочої групи по куліках.

чого ця інформація стала загальновідомою. Але й це ще не все. Як виявив О.М. Гудина (2008), в колекції ЗІН РАН є самець плоскодзьобого плавунця, здобутий 18.09.1925 р. П. Бутенком в околицях с. Почапінці (зараз Лисянський

район Черкаської області). Тобто помилялися і О.Б. Кістяківський, і М.В. Шарлемань (який, до речі, консультував Б.М. Попова при визначенні птаха (Попов, 1937); очевидно, висновок про першу знахідку – саме його). На жаль,

Фото 1. Самка плоскодзьобого плавунця з річковими крячками. 15.06.2011 р., коса Нова Земля, дельта Дунаю, Одеська обл.

Фото М.В. Яковлева.

Photo 1. A female of the Grey Phalarope in the Danube Delta.

при підготовці фундаментальних фауністичних монографій не були опрацьовані музейні колекції (принаймні, за межами Києва) і навіть їх надруковані каталоги.

Знайшлися й неопубліковані дані про знахідки плоскодзьобого плавунця. У листі мисливця-натураліста І.І. Красуського до відомого харківського зоолога В.Г. Аверіна є згадка про кількох здобутих птахів на оз. Лиман (зараз Зміївський район Харківської області) у вересні – жовтні

Фото 2. Плоскодзьобий плавунець у зимовому оперенні. 19.09.2013 р., Тилігульський лиман біля с. Коблеве, Миколаївська обл.

Фото П.С. Панченка.

Photo 2. A Grey Phalarope in winter plumage on the Tiligul Liman.

1911 і 1913 рр. (Гудина, 2008). Звичайно, такі дані, не підкріплені фактичним матеріалом, можна ставити під сумнів, але не слід забувати, що не вся інформація публікувалася і не всі колекції збереглися. А оскільки автор листа пише про те, що на озері зустрічаються два види плавунців, помилка тут практично виключена. Тобто таку

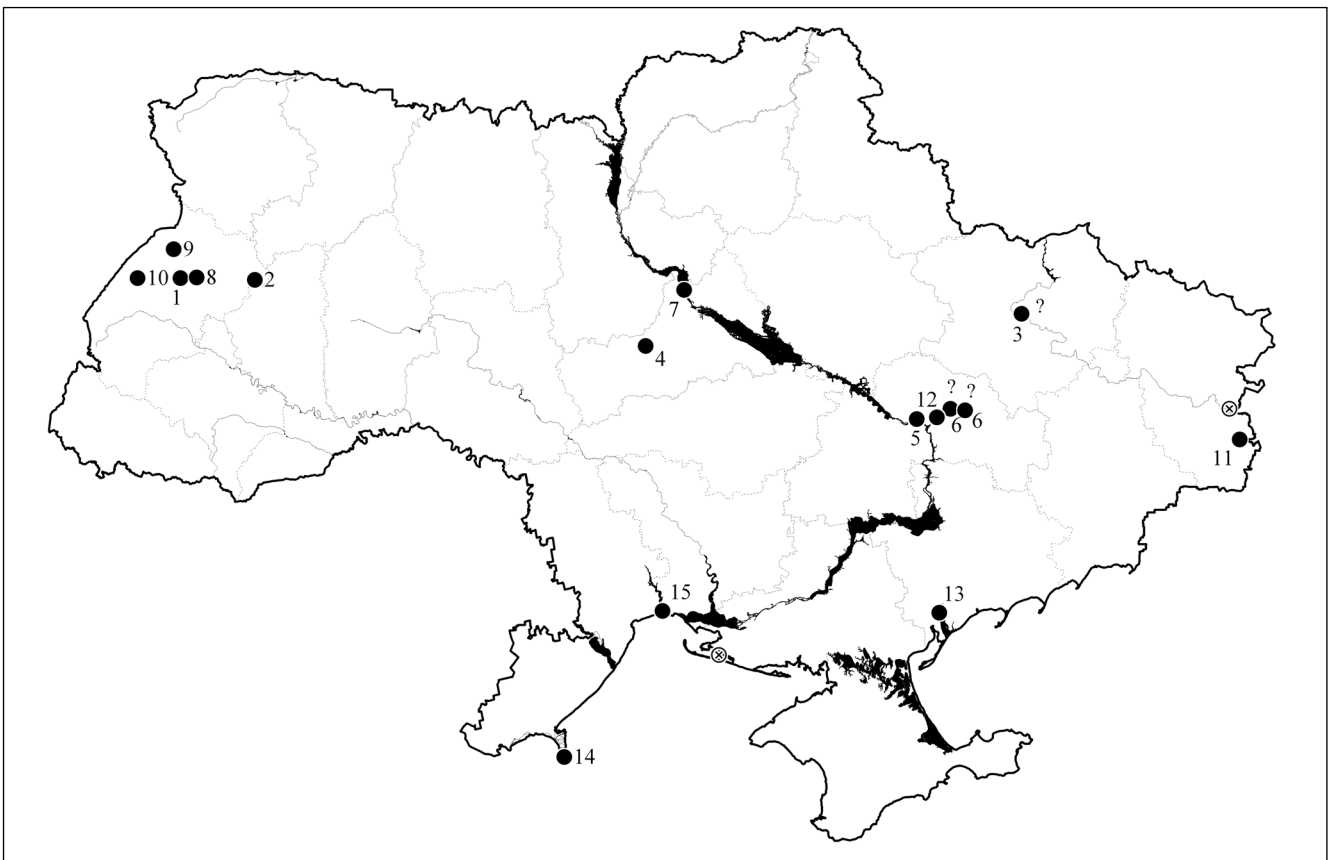

Рис. 1. Місця знахідок плоскодзьобого плавунця на території України.

Fig. 1. Sites of records of Grey Phalarope in the territory of Ukraine.

● – точки знахідок (localities of records), ⊗ – непідтверджені знахідки (unconfirmed records), номери точок відповідають нумерації в таблиці (numbers of points correspond to numbering in the table).

інформацію треба мати на увазі, а вважати її достовірною чи ні – може вирішувати кожен із науковців самостійно.

В останні десятиліття XX – на початку XXI ст. був ще цілий ряд знахідок плоскодзьобих плавунців у різних областях України, детальна інформація про них наводиться в таблиці.

У монографії по біорізноманіттю Дніпропетровської області (Булахов та ін., 2009) є згадка про зустрічі плоскодзьобого плавунця восени в 1974, 1981 і 1985 рр. на Булахівському і Знаменівському лиманах (солоні озера в Павлоградському та Новомосковському районах). На жаль, ніяких конкретних даних не наводиться. Вияснити деталі цих знахідок не вдалося. В інших публікаціях інформація суперечлива. А.А. Губкін (1985) писав, що на території області плоскодзьобий плавунець зник. В іншій роботі він фігурує як дуже рідкісний пролітний вид сучасності та звичайний пролітний вид до 1950 р. (Булахов и др., 2000). Логіку тут зрозуміти важко, тому що до 1950 р. на Дніпропетровщині була відома одна єдина знахідка. У статті про сучасний стан орнітофауни Дніпропетровщини плоскодзьобий плавунець віднесений до рідкісних пролітних видів обох періодів досліджень з різним ступенем антропогенного навантаження на екосистеми (Булахов, Губкін, 1996). За даними О.Л. Пономаренка (особ. повід.), у 1981 та 1985 рр. на Булахівському та Солоному лиманах зустрічалися поодинокі птахи в червні. На жаль, ця інформація поки залишається під питанням. Все це ще раз говорить про важливість своєчасної й виваженої публікації даних про подібні знахідки. Через багато років з'ясувати необхідні деталі дуже важко, якщо взагалі можливо.

Деякі повідомлення про знахідки плоскодзьобого плавунця не знайшли підтвердження.

Він був занесений до складу орнітофауни Чорноморського заповідника (Ардамацкая, Семенов, 1977; Ардамацкая, 1990; Котенко и др., 1996). Згодом ця інформація неодноразово повторювалася в інших публікаціях (Марисова, Талпош, 1984; Черничко, Сіохин, 1988; Булахов та ін., 2009 та ін.), ставши до певної міри «хрестоматійною». Але у згаданих роботах по Чорноморському заповіднику є лише загальні фрази: «нерегулярно залітний вид», «дуже рідкісний залітний вид» без будь-яких конкретних даних. Спроби уточнити хоч якісь деталі знахідки в інших публікаціях і в колег-орнітологів ні до чого не привели. Немає ніяких документальних свідчень про реєстрацію плоскодзьобого плавунця і в «Літописі природи» та в архівах Чорноморського біосферного заповідника (Ю.О. Москаленко, особ. повід.). На думку Ю.О. Москаленка, включення цього виду пов'язане з невиправдано широким трактуванням поняття «район заповідника». Тобто в даному разі він простягнувся аж до Дніпропетровська. Подібним чином у списку Т.Б. Ардамацької та С.М. Семенова (1977) до птахів, що гніздилися в недалекому минулому в регіоні заповідника, віднесено ряд видів, найближчі місяці гніздування яких знаходилися аж у Кінських плавнях, затоплених Каховським водосховищем (Москаленко, 2012).

Аналогічна історія і з включенням плоскодзьобого плавунця до складу орнітофауни Станично-Луганського рибгоспу як рідкісного залітного виду (Свтушенко, Лит-

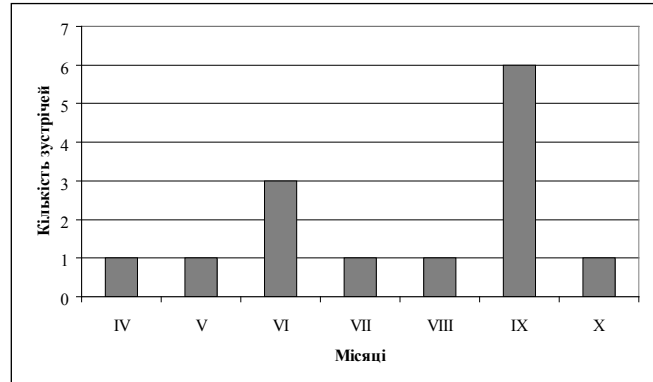

Рис. 2. Розподіл зустрічей плоскодзьобого плавунця в Україні по місяцях.

Fig. 2. Distribution of records of the Grey Phalarope in Ukraine by months.

виненко, 2010). Як виявилось кінець-кінцем, мова також ішла про «сусідні території» – птаха, здобутого у вересні 2000 р. біля Краснодона (Бураков, Сулик, 2000).

Плавунців знаходили в різних регіонах України, але аж ніяк не «на всій території» (див. Фесенко, Бокотей, 2002). Точки зустрічей можна об'єднати у 2–3 основні групи: Західна Україна, центр і південний захід, східні області (рис. 1). Між першою та двома іншими групами є чималий проміжок, де цих птахів досі жодного разу не бачили. Таке розташування точок цілком закономірне. Щоб це зрозуміти, достатньо подивитися на карту поширення плоскодзьобого плавунця. Львівщина лежить якраз на прямому шляху міграції цих птахів із місць гніздування на Шпіцбергені через Балтику до зимівель у Середземномор'ї. У Польщі вони зустрічаються відносно часто – 40 реєстрацій, відомі навіть випадки зимівлі (Tomiałojć, Stawarczyk, 2003). Через центральні та східні області України летять до Середземного моря, більш імовірно, плавунці з Нової Землі й Таймиру. Оскільки все це другорядні міграційні шляхи та й чисельність птахів у місцях гніздування невелика, реєструються плоскодзьобі плавунці вкрай рідко.

В Україні їх зустрічали частіше всього на внутрішніх водоймах. Лише один раз птаха бачили на узбережжі моря – в гирлі Дунаю і двічі – на приморських лиманах. Плавунці трималися зазвичай на стоячих водоймах – озерах, ставках, лиманах.

Зустрічаються плавунці переважно під час осінньої міграції, найчастіше у вересні (рис. 2). Під час весняної міграції їх відмічали частіше всього в червні. Деякі птахи можуть літувати на шляхах прольоту, про що свідчать зустрічі в кінці червня – липні. У Польщі плоскодзьобі плавунці реєструвалися також найчастіше під час осінньої міграції, максимум припадає на вересень (Tomiałojć, Stawarczyk, 2003). Аналогічна ситуація у країнах Центральної Європи: ці птахи частіше за все зустрічаються восени – з вересня по листопад, зрідка зимують (Glutz von Blotzheim et al., 1986).

У переважній кількості випадків відмічалися поодинокі плавунці, невеликі групи їх зустрічаються дуже рідко.

Зграй не спостерігали ніколи. При цьому плавунці нерідко тримаються разом з іншими птахами – куликами, річковими (*Sterna hirundo*) та іншими крячками, мартинами тощо (фото 1, 2). Частіше реєструвалися самки, молоді птахи траплялися значно рідше, ніж дорослі.

Як видно з наведених даних, плоскодзьобий плавунець в останні десятиліття став реєструватися частіше. Це можна, звичайно, почасти пояснити інтенсифікацією досліджень. Але в Польщі цей птах також став зустрічатися частіше з 1960-х рр. (Tomiałojć, Stawarczyk, 2003).

Подяки

За допомогу у зборі інформації висловлюю щиро вдячність А.А. Бокотею, І.В. Загороднюку, Ю.О. Москаленку, П.С. Панченку, О.Л. Пономаренку, В.В. Сижку, І.В. Скільському, М.В. Яковлеву.

ЛІТЕРАТУРА

- Ардамацкая Т.Б. (1990): Изменение орнитофауны Черноморского заповедника за 60 лет. - Заповедники СССР – их настоящее и будущее. Новгород. 3: 189-194.
- Ардамацкая Т.Б., Семенов С.М. (1977): Эколого-фаунистический очерк птиц района Черноморского заповедника. - Вестн. зоол. 2: 18-43.
- Белик В.П. (2010): Редкие виды куликов в фауне Южной России. - Стрелет. 8 (2): 5-23.
- Бокотей А.А., Соколов Н.Ю. (2000): Каталог орнітологічної колекції Державного природознавчого музею. Львів. 1-164.
- Булахов В.Л., Губкин А.А. (1996): Современное состояние орнитофауны Днепропетровщины. - Праці Укр. орнітол. т-ва. 1: 3-18.
- Булахов В.Л., Губкин А.А., Губкин Ал.А. (2000): Современное состояние фауны куликов Днепропетровщины. - Питання степового лісознавства та лісов. рекультив. земель. Дніпропетровськ: ДНУ. 100-108.
- Булахов В.Л., Губкин А.А., Пономаренко О.Л., Пахомов О.С. (2009): Біологічне різноманіття України. Дніпропетровська область. Птахи: Негоробцеподібні (Aves – Non-Passeriformes). Дніпропетровськ: Вид-во ДНУ. 1-624.
- Буряков Г.К., Сулик В.Г. (2000): О находках сипухи и других редких видов птиц на Луганщине. - Птицы бас. Сев. Донца. Донецк. 6-7: 70.
- Войтвенский М.А., Кістяківський О.Б. (1962): Визначник птахів УРСР. Київ: Рад. школа. 1-372.
- Волков С.Л. (2013): Встречи плосконогого плавунчика *Phalaropus fulicarius* в Забайкалье. - Рус. орн. журн. 22 (857): 704-705.
- Гаврилов Э.И. (1999): Фауна и распространение птиц Казахстана. Алматы. 1-198.
- Гладков Н.А. (1951): Отряд кулики. - Птицы Советского Союза. М.: Сов. наука. 3: 3-372.
- Грищенко В.Н. (2008): Встреча плосконогого плавунчика на Молочном лимане. - Беркут. 17 (1-2): 32.
- Грищенко В.М., Гаврилюк М.Н., Лопарьов С.О., Яблоновська Є.Д. (1994): Матеріали по рідкісних та залітних видах птахів Східної Черкащини. - Беркут. 3 (1): 49-50.
- Губкин А.А. (1985): Изменение ареалов куликов в пределах центрального степного Приднепровья. - VIII Всесоюз. зоогеогр. конфер. (Ленинград, 6-8 февраля 1985 г.). Тез. докл. М.: МГУ. 37-39.
- Гудина А.Н. (2008): Редкие и малоизученные птицы Восточной Украины. Т. 2. Charadriiformes – Piciiformes. Запорожье: Днепровский металлург. 1-192.
- Давиденко І.В. (2003): Плавунець плоскодзьобий. - Птахи України під охороною Бернської конвенції. Київ. 99-100.
- Долгушин И.А. (1962): Отряд Кулики. - Птицы Казахстана. Алма-Ата: АН КазССР. 2: 40-245.
- Євтушенко Г.О., Литвиненко С.П. (2010): Станично-Луганський рибгосп – територія, важлива для збереження видового різноманіття птахів Луганської області. - Птицы бас. Сев. Донца. Донецк. 11: 201-224.
- Загороднюк І.В. (2013): Зелена бджолоїдка (*Merops persicus*) в Україні. - Беркут. 22 (1): 61-64.
- Кістяківський О.Б. (1957): Фауна України. Т. 4. Птахи. Київ: АН УРСР. 1-432.
- Коблик Е.А., Редькин Я.А., Архипов В.Ю. (2006): Список птиц Российской Федерации. М.: КМК. 1-281.
- Корзюков А.И., Яковлев М.В., Русев И.Т. (2012): Юго-запад Украины. - Инф. мат-лы РГК. 25: 17-18.
- Котенко Т.И., Ардамацкая Т.Б., Пинчук В.И., Руденко А.Г., Селюнина З.В., Ткаченко П.В. (1996): Позвоночные животные Черноморского биосферного заповедника (аннотированные списки видов). - Вестн. зоол. Отд. выпуск. № 1. 1-48.
- Марисова І.В., Талпош В.С. (1984): Птахи України. Польовий визначник. Київ: Вища школа. 1-184.
- Матеріали орнітологічних спостережень, затверджені Українською орнітофаунистичною комісією (УОФК) у 1991–1994 роках. - Troglodytes. 1995. 5: 6-16.
- Матеріали орнітологічних спостережень, затверджені Українською орнітофаунистичною комісією (УОФК) у 1995 році. - Troglodytes. 1996. 6: 6-8.
- Матеріали орнітофаунистичних спостережень, затверджених Українською регіональною орнітофаунистичною комісією (ОФК) в 1982–1986 рр. - Каталог орнітофауни західних областей України. Орнітологічні спостереження за 1989–1990 рр. Луцьк, 1991. 2: 12-50.
- Москаленко Ю.О. (2012): Проблемні аспекти ретроспективного аналізу складу орнітофауни Нижньодніпровських піщаних масивів. - Природничий альманах. Сер. Біол. науки. Херсон. 18: 51-61.
- Нанкинов Д.Н., Симеонов С.Д., Мичев Т.М., Иванов Б.Е. (1997): Фауна на България. Т. 26. Aves. Ч. 2. София. 1-428.
- Пекло А.М. (1997): Каталог коллекций Зоологического музея ННПМ НАН Украины. Птицы. Вып. 2. Неворобьиные Non-Passeriformes (Ржанкообразные Charadriiformes – Дятлообразные Piciiformes). Киев. 1-236.
- Попов Б.М. (1937): Матеріали до орнітофауни порожистої частини р. Дніпра. - Зб. праць Зоол. музею. 20: 41-64.
- Попов Б.М. (1938): Новий в орнітофауні України птах – плавунець плосконогий (*Phalaropus fulicarius* L.). - Студ. наук. праці. Біологія та геологія. Київ: КДУ. 2: 113-114.
- Серебряков В.В. (2012): Атлас птахів України (поширення та характер перебування). Київ: Фітосоціоцентр. 1-240.
- Скільський І.В. (2012): Фламінго (*Phoenicopterus roseus*) – новий вид птахів у Прут-Дністровському межиріччі України. - Беркут. 21 (1-2): 201-202.
- Страутман Ф.И. (1963): Птицы западных областей УССР. Львов: ЛГУ. 1: 1-200.
- Фесенко Г.В., Бокотей А.А. (2002): Птахи фауни України. Київ. 1-416.
- Черничко И.И., Сиохин В.Д. (1988): Видовой состав, размещение и численность колониальных ржанкообразных птиц. - Колониальные гидрофильные птицы юга Украины. Ржанкообразные. Киев: Наук. думка. 5-23.
- Шарлемань М.В. (1938): Птахи УРСР. Київ: АН УРСР. 1-129.
- Ashoori A., Barati A., Reihanian H.-R. (2007): Recent Observations of the Red Phalarope *Phalaropus fulicarius* at Boujagh National Park, Gilan Province, and Agh Gol Wetland, Hamedan Province and its Status in Iran. - Podoces. 2 (2): 148-150.
- Birds in Europe: population estimates, trends and conservation status. BirdLife International, 2004. 1-374.
- Bradbeer P. (2003): Wader migration in Dnipropetrovsk oblast, 1996 to 2002. - Пріоритети орнітол. досліджень. Мат-ли і тези доп. 8 наук. конф. орнітологів заходу України, присвяч. пам'яті Густава Бельке (24.07.1810–03.03.1873). Львів – Кам'янець-Подільський. 104-105.
- Cramp S., Simmons K.E. (1983): Birds of Europe, the Middle East and North Africa. Oxford, London, New York: Oxford Univ. Press. Vol. 3. Waders to Gulls. 1-913.
- Dzieduszycki W. (1880): Muzeum imienia Dzieduszyckich we Lwowie. Ptaki. Lwów. 1-206.
- Dzieduszycki W. (1895): Przewodnik po muzeum im. Dzieduszyckich we Lwowie. Lwów. 1-259.
- Glutz von Blotzheim U.N., Bauer K.M., Bezzel M. (Hrsg.) (1986): Handbuch der Vögel Mitteleuropas. Wiesbaden: AULA-Verlag. 7 (2): 1-896.
- Magyar G., Hadarics T., Walicky Z., Schmidt A., Nagy T., Bancovics A. (1998): Nomenclator avium Hungariae. An annotated list of the birds of Hungary. Budapest – Szeged. 1-202.
- Nordmann A. (1840): Observations sur la Fauna Pontique – Voyage dans la Russie Méridionale et la Crimée, par la Hongrie, la Valachie et la Moldavie. Exécuté en 1837 sous la direction de m. Anatole de Demidoff. Paris. 3: 73-306.
- Stanford W.P. (1953): Winter distribution of the Grey Phalarope *Phalaropus fulicarius*. - Ibis. 95 (3): 483-491.
- Tomiałojć L., Stawarczyk T. (2003): Awifauna Polski. Rozmieszczenie, liczebność i zmiany. Wrocław: „pro Natura”. 1: 1-439.